

valoració dels resultats sociopolítics del procés de transició. L'esclatxa ens parla de dinàmiques polítiques, però sobretot ens parla de dinàmiques socials, lluny de les tesis en voga sobre simples pactes d'elits –de vegades li diem «elit» a qualsevol cosa– i «traïcions» que ens remetent a visions conspiratives de la història.

Un llibre, per tant, per ser llegit pausadament entre capítol i capítol d'aquesta sèrie documental que TV-3 ofereix amb

el títol de *Dies de Transició*: perquè tot i la seva innegable utilitat, una imatge no val sempre més que mil paraules. Depèn de les imatges i de les paraules. I les de Xavier Domènech fan de bon llegir...

Martí Marín

Universitat Autònoma de Barcelona

Jordi RABASSA i MASSONS
Josep Cararach i Maurí.
**L'època de la construcció
 del Sant Andreu
 Contemporani**
*Sant Andreu de Palomar
 (Barcelona): Centre d'Estudis
 Ignasi Iglésias, 109 p., 20 €*

Memòries d'un regidor

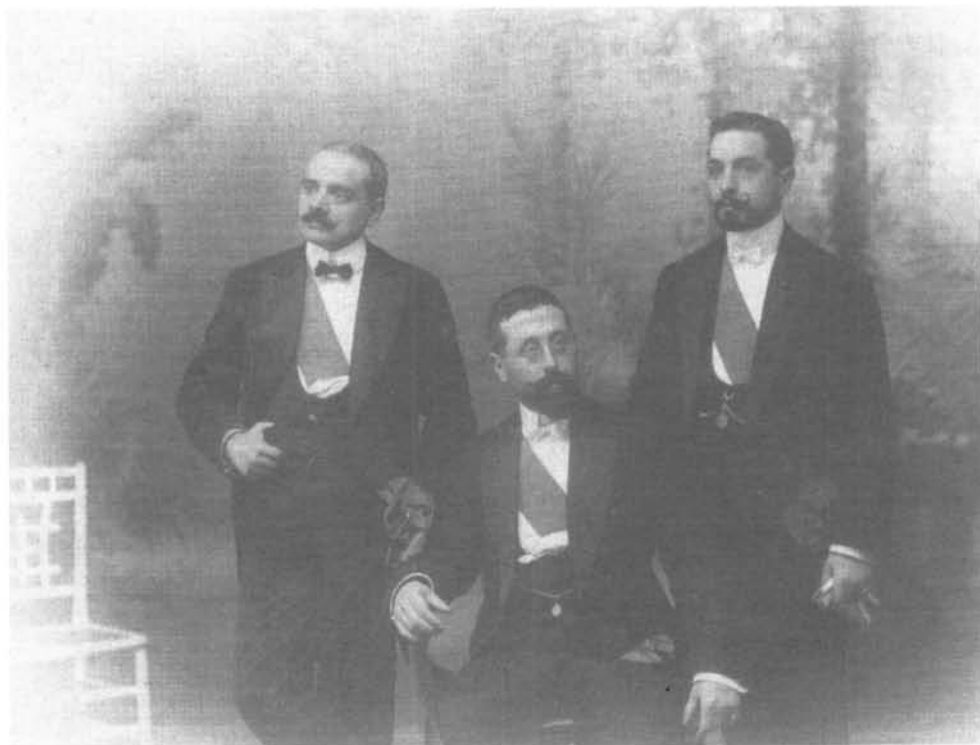
L'home de la Lliga a Sant Andreu de Palomar

Arran del centenari de l'annexió del poble de Sant Andreu de Palomar a la ciutat de Barcelona, l'historiador Jordi Rabassa i Massons va entrevistar el fill del reconegut regidor de la Lliga Josep Cararach i Maurí. Gràcies a aquella trobada va aparèixer una llibreta enfosquida pel pas del temps on hi havia escrites, amb lletra cal·ligràfica, les memòries del metge i polític andreuenc. És en aquest moment que neix la idea de transcriure la llibreta a l'ordinador. Un cop transcrita és valorada per experts i historiadors, i neix la proposta de fer-ne un llibre.

Aquesta gran troballa històrica significa redibuixar la història dels primers cinquanta anys del segle XX a Sant Andreu de Palomar. Són unes dades que capgiren i reorienten la política social i cultural al Districte 9è, sobretot en les primeres dècades del mil nou-cents, ja que es tracta de les memòries de qui fou un dels homes més influents a la barriada andreuenc. Josep Cararach i Maurí va néixer el 10 de febrer de 1877, l'any que el primer tramvia, «el tranvia de foc», arribava a Sant Andreu i unia el poble amb la ciutat de Barcelona. De pares industrials, dedicats a la fabricació de pastes de sopa i molt vinculats a la petita burgesia santandreuenca, Cararach fa estudis de Medicina a la Universitat de Barcelona. De ben jove s'interessa per la política local, si bé fa els primers passos en l'àmbit periodístic, col·laborant en revistes i periòdics del poble. Amb 26 anys esdevé el nou president del Centre Popular Catalanista, embrió i seu de la Lliga Regionalista a Sant Andreu. Cararach és un metge que pretén revolucionar,

des d'una òptica higienista, l'urbanisme del futur. El 1905 sortirà elegit per la Lliga com a regidor. Entre 1905 i 1922 esdevindrà, en tres períodes alternatius, regidor de la Lliga. Són anys de grans canvis urbanístics i socials, sobretot al Districte 9è. Alguns d'aquests canvis es deuen a la mà de Cararach, i d'altres són fruit de la seva inspiració i abnegació absoluta vers el seu poble de naixença. El carrer Malats, la xarxa de clavegueram, l'enllumenat públic, la canalització de l'aigua, el nou edifici de l'Ajuntament o l'obertura del passeig Torras i Bages, entre altres, en són bons exemples. Amb l'adveniment de la dictadura de Primo de Rivera, la vida política de Cararach es veu suspesa. Tanmateix, es reforça amb molta empenta la seva dedicació social, sobretot a tot allò que fa referència a la medicina i l'higienisme. És l'època, per exemple, en què crea la Clínica Sant Jordi juntament amb el seu gendre Josep Dencàs i Puigdollers –anys després destacat dirigent d'Estat Català i d'Esquerra Republicana de Catalunya, que va esdevenir conseller de la Generalitat en plena Segona República–. En arribar el nou període democràtic Josep Cararach torna a jugar les cartes de la política. Però aquest cop en surt molt mal parat, perquè les esquerres són les protagonistes de la nova etapa republicana. Durant la guerra viu tancat en un pis de l'Eixample, d'on no sortirà fins ben acabat el conflicte. El tancament és per pròpia voluntat, per tal de prevenir un possible escamot que el podria dur fins a la mort per les seves idees conservadores. En la postguerra continuarà contribuint a la refosa cultural i social, això sí, sota l'aixopluc del paraigua franquista.

El llibre s'inicia amb un breu pròleg del professor de la Universitat de Barcelona Carles Santacana, que ens aproxima a la figura de l'historiador local, en aquest cas representada per l'andreuenc Jordi Rabassa i Massons. Santacana fa una aposta –i això avui no està de moda– per la recerca històrica en el món local. Tot seguit Rabassa fa una semblança històrica del personatge protagonista del llibre, editat pel Centre d'Estudis Ignasi Iglésias de Sant Andreu de Palomar. En aquest context històric, Rabassa ens dibuixa un home vinculat al moviment associatiu i social andreuenc que fa les primeres passes en política de la mà, tal com diu l'autor, del «conservadorisme modern». En arribar al tema, les *Memòries d'un andreuenc. Mig segle d'història de la barriada de Sant Andreu* ens immergeixen de debò en la veritable raó de ser del llibre. Transcrita en un català actual però respectant algunes expressions pròpies –excel·lent tasca de la filòloga Mònica Montserrat–, l'obra s'endinsa en les memòries del polític, metge i agitador cultural. La vàlua de la transcripció de les

Tres regidors de l'Ajuntament de Barcelona. Josep Cararach és el primer per la dreta.

memòries no té sentit sense les aportacions, amb dades, raonaments i matisacions, que hi fa Jordi Rabassa. Són el complement que ajuda a entendre, a forans i andreuencs, els fets que Cararach descriu en les seves memòries.

El llibre s'arrodona amb uns annexos que l'omplen de sentit i en són un complement, car ajuden a entendre millor les memòries. Hi trobem dades de les diferents eleccions en què Cararach va ser candidat, el document de compra de la finca del número 12 de la plaça de l'Estació –d'on sorgirà la Clínica Sant Jordi–, una conferència efectuada al Centre Popular Catalanista amb un rebrot de catalanisme conservador i una interessant visió de Sant Andreu de Palomar vint anys després de l'annexió, publicada a la revista *Autonomia* el maig-juny de 1920. Josep Cararach hi fa una anàlisi molt visualitzadora dels canvis urbanístics i socials viscuts a Sant Andreu en els vint anys d'ençà l'annexió a la ciutat de Barcelona. En acabar la conferència abans esmentada, del dia 5 de febrer de 1908, Cararach ja ens fa esment dels canvis soferts a Sant Andreu a causa de l'annexió a la Ciutat Comtal: «[...] quan vaig ser elegit, a St. Andreu encara es parlava de segregació, avui ja quasi ningú se'n recorda, cosa que m'ha fet pensar més d'una vegada que si l'Estat espanyol tractés a Catalunya d'una manera semblant a com ho ha fet l'Ajuntament de Barcelona als veïns de St. Andreu, amb seguretat que s'acabaria aquest estat de protesta permanent en què vivim els catalans i s'afluixaria aquesta tibantor que hi ha sempre entre Catalunya i Espanya». Una visió, tenint en compte l'època en què fou expressada, bastant il·lustradora de l'esdevenidor.

Jordi Rabassa, amb l'ajut inestimable del Centre d'Estudis Ignasi Iglésias i la família Cararach –actuals propietaris i

gestors de la Clínica Sant Jordi–, han fet possible aquesta proesa bibliogràfica. Per a la història local de Sant Andreu, i per descomptat del municipalisme català dels primers quaranta anys del segle XX, les memòries de l'andreuenc Josep Cararach són una peça cabdal per redescobrir la història des de l'òptica d'un dels seus protagonistes. Fins ara a Sant Andreu de Palomar teníem les *Fulles Històriques de Sant Andreu de Palomar* de mossèn Clapés –dutes a terme amb el patrocini d'en Josep Cararach– com a element primordial d'on beure les aigües de la historiografia andreuenc. Si més no, llibres com *Sant Andreu de Palomar, més que un poble*, del Grup Versalles, en són deutors. Ara, amb les memòries de Josep Cararach tenim un nou element d'on extreure informació per aprofundir en la recerca de les arrels històriques del Sant Andreu de Palomar dels primers anys del segle XX. Cararach ens ho deixà escrit i Jordi Rabassa ens ho ha facilitat, amb un llibre per a aquells que vulguin conèixer la vida política i social d'un poble annexionat a la ciutat de Barcelona.

Pau Vinyes i Roig

Centre d'Estudis Ignasi Iglésias